

OLIMPIU NUȘFELEAN

**SĂ FURI RAIUL
CU AJUTORUL CUVÎNTULUI**

Eseuri

CUPRINS

I.....	5
Cititorul ideal și condiția lecturii textului lumii (de azi)	7
Vidul de mit	13
Scrisul nu este un simplu produs de piață.....	18
În căutarea unui destin asumat.....	24
Politica de povestit.....	31
Ziaristul în fața realității	40
Lupta cu monstrul sau Scriitorii blestemați	44
II	53
Lectura întreruptă.....	55
Trama (auto)biografică între miza autenticității și naratorul-erou	64
Nefericirea se demonetizează și nu știu ce boală i-ar putea reda credibilitatea	78
Cum te poți rata ca lector.....	85
În casa lecturii.....	88
III.....	93
Lear și Farfuridi pe scena deschisă.....	95
O lume „poetică”	100
Carne din carnea limbii (naționale)	108
Ține-te bine în lumea care nu știe cum să facă față trecutului!	110

Istoria este o continuă repetiție gratuită.....	114
Nu-i mare fericire să fii post-modern... ..	126
Poezia sau proza?.....	134
IV	137
Focul de dimineață.....	139
Să furi raiul cu ajutorul cuvîntului.....	145
Despre îngerii.....	150
Drumul	153
Casa dinainte.....	157
O sărbătoare minunată	160
Într-un ținut unde ninge	163
Scriitorul și satul	166
Clujul fără copilăria mea, Clujul cu tinerețea noastră	172
V	179
Un limbaj care se îndepărtează de suflet	181
Alternativa provinciei	186
Înapoi în Europa!	189
Pedeapsa capitală, o tragică repunere în discuție	193
ADENDA	203
Privire literară asupra politicii	205

CITITORUL IDEAL ȘI CONDIȚIA LECTURII TEXTULUI LUMII (DE AZI)

O revistă – *Apostrof* – m-a invitat să definesc cititorul (meu) ideal. Dar mi-e destul de greu să fac portretul cititorului ideal. Cînd vreau să-l portretizez, mă trezesc între două dileme, două imagini, poate două necunoscute: un cititor abstract, singur ca persoană, absurd dacă ne gîndim că o persoană poate fi înghesuită într-o abstracțiune, și eu, cititorul pe care îl cunosc cel mai bine, făcut din carne, oase și lecturi, plin de contradicții și greu de aproximat.

Gîndindu-mă la cititorul acela unic, ideal, care are toate atributele cerute de o lectură participativă și parafrazîndu-l pe Eminescu, mă pot întreba: unde voi găsi cititorul ce-mi citește adevărul? Întrebarea rămîne retorică.

Există situații, desigur, cînd – ca autor de text literar – îți poți găsi împlinirea de receptare în lectura făcută de prietenă, iubită sau soție (respectiv, prieten, iubit sau soț, în cazul... poeteselor, nu?), dar cîți scriitori își găsesc împlinirea într-o iubire...

perfectă? Cei rămași singuri își caută împlinirea de lectură într-o abstracțiune. Sătui de însingurare, vor visa un lector plural. Se vor... consola mizînd pe un număr cît mai mare de cititori. Cititorul ideal va fi dat de un număr maxim de persoane aplecate peste cărțile lor. Vor fi fericiți să aibă „tiraj“, un tiraj purtat pe umeri de o... masă absolută de cititori. Numai că, hélas!, în marele nostru univers există un singur Autor despre care se poate spune că e citit de toate sufletele. Citit, uneori chiar greu de înțeles, dar crezut (pe Cuvînt).

Nu mă iluzionez crezînd că pot spune cum arată cititorul meu ideal. Sper să existe, printre cei care îmi cumpără cărțile sau le primesc cu dedicație, din partea mea, printre cei cu care mă mai întîlnesc la o lansare de carte, o „manifestare“ literară, o lectură... publică. Uneori apare între noi o boare de însuflețire. O idee de... lectură. Poate un dialog. Un dialog pe care îl sper dezvoltat prin intermediul cărților. Dacă n-aș crede că există (și) un asemenea cititor, mai ales unul cu care nu mă voi întîlni niciodată față în față, nu aș scrie. Ce rost ar avea să-mi petrec viața *scriindu-mă* în speranța că voi avea cîndva timp să mă citesc?

Cititorul meu ideal nu are chip. El e... neînchipuit. Dar îl bănuiesc ca fiind foarte concret. Îl caut fără să-l definesc precis. Acesta descinde hotărît dintr-o nebuloasă, venind spre mine în timp ce eu înaintez spre el. Astfel ne (în)scriem într-o constelație. Frumos spus, nu prea ușor de crezut...

Numai că, atunci cînd întorc gîndul spre mine, trebuie să mă întreb ce fel de cititor sînt, totuși, eu. Unul care citește ca să învețe cum să scrie? Unul care vrea să vadă despre ce să nu mai scrie? Unul care citește ca să spună altora – suprem orgoliu – ce să citească? Unul care citește din pură plăcere sau dintr-un viciu pe care nici nu știe cum să-l definească? Numai că eu – precum semenii mei – nu sînt doar un cititor de cărți. Și nici doar un cititor în stele, visător... Cît mă țin puterile, încerc să *citesc* tot ceea ce se desfășoară în jurul meu.

Trăim într-o societate a vizualului, a vederii ce se vrea deslușită sau, de ce nu, deslușitoare, în care, *văzînd*, încercăm să înțelegem, să decriptăm ceea ce ni se arată. Nu doar ceea ce ni se arată De Sus, într-o cheie, dacă mi se permite, religioasă, ci imaginile care vin mereu peste noi, copleșitoare, încărcate de tot felul de semne. Încărcate, deja, de tot felul de tălmăciri gata... făcute. Pline de mistificări, din al căror hățiș e greu să mai ieși.

Mare lucru este să poți ieși, dumirit, din hățișul semnelor vremii. Toți îți vorbesc cu înțeleșuri. Nu numai scriitorii. Toți folosesc un limbaj dublu, „transpuși” într-un discurs compus dintr-o parte secretă, greu accesibilă, și o parte, în aparență, total „denotativizată”, referențială, pe care o vezi și parcă inima te îndeamnă totuși să n-o crezi. Cum poți să spargi platoșa de minciună a unui asemenea discurs dacă nu venind cu exercițiul lecturii cărților, care are o funcție dublă – informativă și revelatorie – și care

îți oferă deliberat privilegiul punerii sub semnul întrebării a tuturor evidențelor clișeizate și perdante pentru ființă?

Lectura, azi, nu mai este o simplă afacere legată de carte, apanajul unor grupuri privilegiate, chiar dacă știința lecturii (cărților) s-a specializat foarte tare, s-a umplut de nuanțe și a progresat – probabil – în adâncirea sensurilor unui text (literar). Dacă vorbesc de importanța lecturii, nu țin să fac un elogiu al realităților... livrești. Lectura a cucerit o sferă mult mai largă de manifestare decât universul strict al cărților, a extins această sferă, implicând în actul deciptării o masă vastă și foarte eterogenă de lectori. Lumea (reprezentată de această masă informă de lectori) încearcă să dezlege mereu semnele vremii din *textul lumii*, semne venite spre ea prin evenimentele ce au loc, prin discursuri, presă, cărți, lideri politici sau de opinie, manifestanți pacifiști sau teroriști și tot bestiarul inclus aici... Și lucrul acesta se întâmplă în timp ce interesul pentru carte (ca obiect de lectură) se restrânge constant. Scade numărul cărților citite în vreme ce crește numărul... lectorilor. În această situație, este firesc să ne întrebăm cine ce citește. Avem de o parte această masă „informă” de lectori (nu-i numesc cititori deoarece așa face o trimitere gratuită la... carte) și *textul* de lecturat, din care cărțile se retrag continuu. (Folosind termenul „text”, nu țin neapărat să „textualizez”.) Numărul lectorilor se diversifică și, în același timp, intră în noi exerciții (poate grile) de lectură, pe un

„text” din care cărțile se retrag sau sînt eliminate constant, într-o practică deplînsă de scriitori și ignorată de societate.

Ce se întîmplă într-o asemenea situație? Se schimbă condiția lecturii? E de meditat. Actul lecturii nu-și pierde esența, e bine configurat în practica atîtor milenii de lectură. Lectura ca instrument de deciptare a semnelor lumii, ajunsă de largă folosință (fapt de neglijat), își pierde din calități. Utilizat de „masa” informă a cititorilor, care nu sînt cît de cît pregătiți (prin varii metode) de utilizarea lui, instrumentul lecturii își pierde din calități, se tocește, devine rudimentar și este folosit într-un mod rudimentar. E ca și cum un bisturiu chirurgical ar fi mînuit de cineva la spart nuci... Acestui instrument de lectură (tocit printr-un proces de ignoranță de care nu-i vinovat doar, și nici în primul rînd,... lectorul) este exersat pe un *text* din care cărțile sînt treptat excluse. Falșii „autori” ai zilelor noastre (dintre care scriitorii sînt excluși sau se autoexclud) produc un „text” prolix, eterogen, confuz, livrat unui instrument de lectură rudimentar, adesea barbar. Intenția unui asemenea act este de a îmbrăca lumea într-un voal mistificator, sub care chipul ei real este dezvăluit cu greu. Lectura se desprinde de carte, ea nu mai ține – în actul falșilor autori – de descifrarea corectă a semnelor vremii, ci de împingerea virtutilor lectori în exercițiul unei lecturi mistificatoare, care se naște mereu din esența ei falsă. Și iată că, într-o asemenea „lectură”, citim cu atenție, seară de seară (la TV, să zicem), sîinii cu silicoane sau tatuajele vedetelor de-o noapte, costumele Armani

ale baronilor de partid, mașinile de lux ale beizadelor, înghesuiala înfometărilor de la sarmalele primarilor și multe altele, toate parcă menite să deruteze sau să deturneze ochiul lectorului de la adevărul tot mai ascuns al lumii. Cu o uluitoare rapiditate, în chiar ordinea curgerii timpului istoric, proliferază falsa lectură produsă pe un text mistificator, care blochează sau epuizează tacit toate energiile de lectură autentică. Ce-i de făcut?

Este momentul să conștientizăm, încă o dată, că semnele timpului se amestecă atât de expresiv cu semnele cărților. Restabilirea ordinii de lectură nu se poate face decît apelînd la lectura cărților. Nu cred că punem o sarcină prea mare în seama Cărții. Sincopele realității sînt marcate de semne de carte. Discursul cărților sau al lecturilor interferează subtil, uneori atroce, cu discursul realității. Chiar și într-o lectură „ludică” realitatea (ca viață, ca ființare...) este o prezență incontestabilă. Ești orb dacă încerci să înaintezi prin realitate fără să ai exercițiul și știința lecturii cărților. Nu-i vorba de comportamentul „șoarecelui de bibliotecă”, cvasidispărut din universul bibliotecilor. Cititorul ideal este cel care privește semnele realității prin ocheanul lecturilor, realizînd un echilibru între imaginația personală și imaginația realității. O asemenea relație contribuie, poate nu în mod absolut, dar evident, la limpezirea lucrurilor, la un plus de înțelepciune în citirea semnelor lumii în care trăim.

